
ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XXIV, 2

SECTIO K

2017

Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

RAFAŁ LEŚNICZAK

Komunikowanie polityczne Konferencji Episkopatu Polski po zakończonych wyborach prezydenckich 2015 r. Priming i framing – analiza tygodników opinii „Newsweek Polska” i „Polityka”

Political Communication of the Polish Episcopal Conference after Conclusion of the Presidential Election of 2015. Priming and Framing – an Analysis of Magazines “Newsweek Polska” and “Polityka”

ABSTRAKT

Zagadnienia podjęte w tekście mają zasadniczo swoje odniesienie do nauk o polityce oraz nauk o mediach. Artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy i w jaki sposób polskie tygodniki opinii „Newsweek Polska” i „Polityka” wykorzystwały funkcję pozycjonowania i ramowania w przekazach na temat komunikowania politycznego Konferencji Episkopatu Polski (KEP) w okresie od wyboru Andrzeja Dudy na urząd prezydenta Rzeczypospolitej do czasu jego zaprzysiężenia. Podjęte badanie jest analizą praktycznego zastosowania koncepcji *priming* i *framing* w komunikowaniu politycznym Kościoła hierarchicznego w Polsce. W tekście przywołano komunikaty instytucjonalne KEP wyrażające zaangażowanie polityczne biskupów oraz echa prasowe tychże komunikatów. Autor posłużył się: metodą ilościową, metodą analizy zawartości oraz metodą analizy decyzyjnej. Dokonał szczegółowej analizy łącznie 20 tekstów prasowych, które spełniły przyjęte kryteria metodologiczne. Artykuł ukazuje istotną rolę, jaką odgrywają media w procesach komunikowania politycznego. Podjęte badania jakościowe, na podstawie koncepcji ram interpretacyjnych, pomogły we właściwej hermeneutyce otrzymanych wyników empirycznych. Autor nie pominął również badań ilościowych. Biskupi polscy zostali zaprezentowani jako podmiot polityczny. Przekazy instytucjonalne KEP są zgodne z katolicką nauką społeczną dotyczącą zaangażowania Kościoła w politykę, z kolei tygodniki opinii komunikowanie polityczne KEP ukazały jako wykraczające poza ramy Magisterium Kościoła.

Słowa kluczowe: priming, framing, komunikowanie polityczne, prezydent, Kościół katolicki

WSTĘP

Alians tronu i ołtarza jest zagadnieniem dość często analizowanym w obszarze nauk społecznych i humanistycznych. Krótka historia Polski po 1989 roku ukazuje, że prawidłowe zrozumienie relacji państwo–Kościół wymaga szczególnej uwagi ze strony obserwatora współczesnych procesów politycznych. Po przejęciu władzy przez obóz solidarnościowy coraz częściej w sferze publicznej i politycznej zaczęli być obecni przedstawiciele Kościoła katolickiego. Duchowieństwo oraz instytucje eklezjalne, dotychczas zepchnięte do kruchty, po odzyskaniu przez Polskę wolności w 1989 roku uczestniczą w ważnych wydarzeniach z życia publicznego. Kościół katolicki jako instytucja stał się beneficjentem zmian, choćby dlatego że podpisano i ratyfikowano konkordat pomiędzy Stolicą Apostolską a Rzeczypospolitą, do szkół powróciło nauczanie religii, Kościół zaczął swobodnie działać apostolsko, czego nie mógł robić w czasach PRL. Wizerunek Kościoła jako instytucji, która w epoce komunistycznej cieszyła się ogromnym szacunkiem i zaufaniem, w okresie kampanii parlamentarnej 1991 roku został mocno nadszarpnięty. Stało się to za sprawą wypowiedzi wielu duchownych, którzy ulegli pokusie politycznego wsparcia konkretnych polityków albo przez słowne komunikaty sugerujące, na kogo warto oddać głos w wyborach. Znamienne, że już dwa lata po odzyskaniu przez Polskę wolności w wyborach 1991 roku wystartowała Wyborcza Akcja Katolicka, której nazwa, zgodnie z kanonem 216 Kodeksu prawa kanonicznego, musiała zostać zaaprobowana przez kompetentną władzę kościelną [Sozańska 2009: 458]. Komunikat 250 Konferencji Plenarnej Episkopatu Polski (KEP) był czytelnym odzwierciedleniem, że dla KEP wybory parlamentarne są swoistą batalią o wartości¹. Z tego też czasu pochodzi często cytowana wypowiedź bp. Józefa Michalika, ówczesnego ordynariusza zielonogórsko-gorzowskiego, który powiedział, że „źle by było, gdyby katolicki naród ponownie znalazł się w sytuacji, że ma być rządzony przez parlament niechrześcijański”, a ponadto katolicki hierarcha zauważył, że „katolik ma obowiązek głosować na katolika, chrześcijanin na chrześcijanina, muzułmanin na muzułmanina, żyd na żyda, komunista na komunistę” [Sozańska 2009: 458]. W opinii Krzysztofa Mazura kampania parlamentarna roku 1991 ujawniła zaangażowanie polityczne Kościoła katolickiego niezgodne z katolicką nauką społeczną. Niektórzy polscy biskupi sprowadzili wiarę do stanowiska politycznego, tym samym zatarła się różnica między religią katolicką a ideologią polityczną. Być może wspomniana tu kampania wyborcza będzie w przyszłości odczytywana przez historyków i poli-

¹ Przez termin „Konferencja Biskupów” (lub „Konferencja Episkopatu”) autor rozumie zgromadzenie biskupów na obszarze danego państwa (w przypadku Konferencji Episkopatu Polski autor ma na myśli zgromadzenie biskupów na obszarze Polski). Jest to instytucja stała, która działa w sposób określony przez prawo. Konferencja Biskupów realizuje zadania pasterskie dla osiągnięcia korzyści duchowych dla wiernych swojego terytorium. Działania apostolskie biskupów odpowiadają aktualnej sytuacji Kościołów partykularnych [por. Jakubowski, Solarczyk 2002: 167; Statut Konferencji Episkopatu Polski, art. 2; Kodeks prawa kanonicznego, kan. 447].

tologów jako znacząca cezura czasowa w odniesieniu do komunikowania politycznego episkopatu Polski. Na skutek zaangażowania politycznego Kościoła katolickiego w 1991 r. poniósł ogromne straty wizerunkowe, nadwyrężył swój dotychczasowy autorytet oraz ugruntował społeczne tendencje antyklerykalne [Mazur 2011: 26]. Przywołany przykład, choć jego historia liczy już 25 lat, wskazuje na doniosłą rolę, jaką hierarchia Kościoła katolickiego może odgrywać na płaszczyźnie komunikowania politycznego. Autor, biorąc pod uwagę istotne funkcje mediów masowych w komunikowaniu politycznym, postanowił spojrzeć na rolę, jaką odegrały polskie tygodniki w prezentowaniu instytucjonalnym komunikatów KEP po wygraniu przez Andrzeja Dudę wyborów prezydenckich w 2015 roku. Dokonał zatem porównania oficjalnego stanowiska Konferencji Episkopatu Polski wobec wyników wyborów prezydenckich i wobec osoby nowo wybranego prezydenta Rzeczypospolitej Andrzeja Dudy z echem prasowymi zawartymi w polskich tygodnikach opinii „Newsweek Polska” i „Polityka”. Próbował znaleźć odpowiedź na pytanie, czy istnieje zbieżność treści przekazu medialnego i instytucjonalnego, czy też takiej zbieżności nie ma. Chodziło zatem o zweryfikowanie tego, czy to, co hierarchiczny Kościół zakomunikował na temat Andrzeja Dudy, jest tożsame z tym, jak prasa postrzegała, prezentowała i interpretowała ów przekaz. Podjęte badania koncentrowały się zatem wokół sposobu prezentowania przez prasę relacji biskupi–prezydent elekt. Ramy czasowe analizy wyznaczają dwa ważne wydarzenia: druga tura wyborów prezydenckich (24.05.2015) oraz zaprzysiężenie Andrzeja Dudy na prezydenta RP (6.08.2015). Autor zdecydował się wydłużyć okres badań do niedzieli 16.08.2015, celem objęcia analizą zawartości wydania weekendowego tygodników opinii „Newsweek Polska” i „Polityka” z 15–16.08.2015 (w numerach tych znalazły się echa prasowe wydarzeń z 6.08.2015).

Za wypowiedzi oficjalne hierarchów Kościoła autor uznał te, które znajdują się na stronie www.episkopat.pl. Celem określenia roli KEP w ewentualnym wsparciu politycznym prezydenta elekta A. Dudy autor posłużył się teoriami *primingu* i *framingu*, które współcześnie są wykorzystywane w badaniach nad określeniem funkcji mediów w komunikowaniu politycznym [Piontek 2011: 68–97].

Autor zastosował: metodę ilościową, metodę analizy zawartości oraz metodę analizy decyzyjnej.

Przeprowadzona analiza ma charakter ilościowy, ponieważ autor posłużył się danymi empirycznymi, otrzymanymi z właściwie wyselekcjonowanego materiału badawczego. Materiał prasowy wykorzystany do analizy stanowią wszystkie teksty zawarte w tygodnikach „Newsweek Polska” i „Polityka”, w których znajduje się przynajmniej jedno z następujących słów: ‘ksiądz’, ‘biskup’, ‘Kościół’, ‘episkopat’, nazwisko jednego z polskich hierarchów, oraz jednocześnie jedno z następujących: ‘polityka’, ‘wybory’, ‘prezydent’, ‘Andrzej Duda’. Warto zwrócić uwagę na to, że w lipcu 2015 roku Konferencja Episkopatu Polski bardzo często prezentowała swoje stanowisko w kwestii tzw. zapłodnienia pozaustrojowego. Wtedy to ustawa o *in vitro* była procedowana w polskim parlamencie, a następnie podpisana

przez Bronisława Komorowskiego [Oświadczenie KEP... 2015; Oświadczenie Zespołu Ekspertów... 2015; Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w kontekście... 2015 r., *Dlaczego sprzeciw wobec uchwalonej przez Sejm...* 2015; Sekretarz Generalny KEP... 2015; Komunikat Prezydium KEP po ogłoszeniu... 2015; List Przewodniczącego KEP... 2015; Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski po podpisaniu... 2015; Odpowiedź Przewodniczącego KEP... 2015; Oświadczenie w sprawie konsekwencji... 2015]. Zagadnienie to było ważnym tłem i przedmiotem komunikowania politycznego KEP. Intencją autora tekstu było zbadanie zaangażowania hierarchii Kościoła jako podmiotu politycznego w kontekście wyboru osoby Andrzeja Dudy na urząd prezydenta elekta oraz percepcji tego zaangażowania przez analizowane tygodniki opinii. Przekazy instytucjonalne Kościoła w innych kwestiach, w tym stanowisko KEP wyrażone wobec ustawy o *in vitro*, zostały jedynie zasygnalizowane i nie zostały poddane szczegółowej analizie.

Metoda analizy zawartości ma na celu przyporządkowanie materiału badawczego do określonych ram interpretacyjnych, które wyjaśniają sposób oceny zaangażowania politycznego hierarchii Kościoła katolickiego w odniesieniu do prezydenta elekta A. Dudy, ale także pozwalają lepiej zrozumieć, jak są postrzegane przez polskie tygodniki opinii intencje, zamiary, system wartości KEP.

Aplikując metodę analizy decyzyjnej do podjętego tematu artykułu, autor skoncentrował uwagę na następujących kategoriach: ośrodek decyzyjny (biskupi polscy jako ewentualny podmiot działania politycznego), proces decyzyjny (komunikowanie wewnątrz struktur KEP w odniesieniu do badanego zaangażowania politycznego), decyzja polityczna (akt świadomego działania lub zaniechania politycznego hierarchii Kościoła katolickiego) oraz implementacja polityczna (realizacja decyzji politycznych KEP przez odpowiednio dobrane metody i środki). Autor podjął się też próby wskazania, który typ racjonalności dominował w poddanym analizie zaangażowaniu politycznym Kościoła (racjonalność aksjologiczna, pragmatyczna, ekonomiczna, podmiotowa). Metoda decyzyjna ma swoje odniesienie do metody zawartości prasowej i wyników analizy jakościowej oraz klasyfikacji tekstów do określonych ram interpretacyjnych. Postrzeganie przez media hierarchii Kościoła jako ośrodka decyzyjnego oraz echa prasowe ewentualnych wypowiedzi i decyzji politycznych KEP pozostają w ścisłym związku ze sposobem interpretacji tychże działań przez prasę. Działania podmiotów politycznych i mediów stanowią bowiem swego rodzaju naczynia połączone, których aktywność pozostaje w ścisłym związku.

Autor postawił następujące hipotezy badawcze:

1. Dominują teksty ukazujące hierarchię Kościoła katolickiego w Polsce jako podmiot politycznie niezaangażowany w okresie po wyborze i w czasie zaprzysiężenia Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP (przeważają teksty informacyjne, depesze agencyjne) lub dominują teksty ukazujące hierarchię Kościoła katolickiego jako podmiot politycznie zaangażowany.
2. Polskie tygodniki opinii „Newsweek Polska” i „Polityka” wykorzystwały funkcję pozycjonowania i ramowania w tekstach dotyczących komunikowania

politycznego Konferencji Episkopatu Polski (KEP) w okresie od wyboru Andrzeja Dudy na urząd prezydenta Rzeczypospolitej do czasu jego zaprzysiężenia lub polskie tygodniki opinii zasadniczo nie zastosowały technik *priming* i *framing* w poddanej analizie kwestii.

3. Przekaz instytucjonalny KEP był tożsamy z analizowanym przekazem prasowym lub istniały różnice pomiędzy tymi przekazami w odniesieniu do prezentowania hierarchii Kościoła katolickiego jako zaangażowanego podmiotu politycznego w okresie po wyborze i w czasie zaprzysiężenia Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP.
4. KEP była zasadniczo postrzegana przez tygodniki opinii jako zaangażowany podmiot polityczny w jednej z następujących ram interpretacyjnych: rama aksjologiczna, pragmatyczna, ekonomiczna, podmiotowa.

ZAANGAŻOWANIE POLITYCZNE KOŚCIOŁA W ŚWIETLE NAUCZANIA *MAGISTERIUM ECCLESIAE*

Przed przystąpieniem do oceny ewentualnego zaangażowania Kościoła jako podmiotu politycznego w odniesieniu do osoby prezydenta elekta Andrzeja Dudy należy doprecyzować, jak termin „polityka” rozumieją politolodzy, a jak Magisterium Kościoła. Wyjaśnienie kwestii terminologicznych umożliwia właściwe wyobrażenie na temat hierarchii Kościoła jako podmiotu politycznego w jego aspekcie komunikowania.

Zasadniczo w podręcznikach politologicznych można wskazać kilka podstawowych ujęć rozumienia polityki. Andrew Heywood dostrzegł możliwość ujmowania istoty polityki w kategoriach sztuki rządzenia, spraw publicznych, kompromisu i konsensusu oraz kategorii władzy. Polityka rozumiana jako sztuka rządzenia odnosi się do sprawowania kontroli nad społeczeństwem przez tworzenie i egzekwowanie wspólnych decyzji i koncentruje się wokół mechanizmu funkcjonowania rządu [Heywood 2009: 6–7]. Tak wąskie rozumienie terminu „polityka” sprawia, że większość obywateli, instytucji, działań społecznych należy uznać za wykluczone ze sfery polityki, ponieważ w rządzenie państwem, w tym ujęciu, są zaangażowani jedynie urzędnicy państwowi, lobbyści, politycy, zaś poza tym kręgiem są przedsiębiorstwa, szkoły, placówki oświatowe [Heywood 2009: 7]. Polityka rozumiana jako sprawy publiczne jest szerszym ujęciem terminu „polityka” i jest ona utożsamiana z etyczną działalnością ukierunkowaną na stworzenie sprawiedliwego społeczeństwa [Heywood 2009: 10]. W trzecim rozumieniu zaproponowanym przez brytyjskiego politologa A. Heywooda polityka dotyczy procesu podejmowania decyzji: jest to metoda rozwiązywania konfliktów oparta na kompromisie, ugodzie i negocjacjach, a nie przymusie i sile [Heywood 2009: 11]. Według czwartej, najszerszej koncepcji, polityka obejmuje wszystkie społeczne przedsięwzięcia oraz każdy przejaw ludzkiej egzystencji [Heywood 2009: 13]. Według tej teorii polityka jest władzą, czyli zdol-

nością osiągnięcia pożądanego celu jakimikolwiek środkami. Z kolei Zbigniew Blok politykę rozumie dwójako: jako typ aktywności oraz jako typ stosunków politycznych [Blok 2009: 42–54]. W myśl pierwszej koncepcji polityka jest rodzajem społecznej aktywności, której celem jest stworzenie ładu społecznego, który zapewni ludziom, społeczeństwu funkcjonowanie i rozwój zgodny z preferowanymi wartościami i zasadami. W drugim rozumieniu zaproponowanym przez polskiego politologa polityka jest postrzegana jako proces działań, dzięki któremu ludzie nawiązują między sobą stosunki czy relacje. Znany brytyjski politolog Bernard Crick wyraził pogląd, że polityka jest sferą konfliktu interesów i wartości społecznych oraz metod ich rozwiązywania przez przymus i przemoc [Crick 2004: 41]. Konsensualne ujęcie polityki reprezentuje z kolei niemiecka politolog i filozof Hannah Arendt, zdaniem której polityka jest „domeną współistnienia i stowarzyszania się różnych ludzi. Ludzie organizują się politycznie według pewnych podstawowych elementów wspólnych odnajdywanych w chaosie różnic” [Arendt 2007: 124]. W literaturze naukowej spotyka się także podział polityki na ujęcie instytucjonalne i funkcjonalne [Laska, Nocoń 2010: 44–66]. Oprócz wyżej wymienionych sposobów interpretacji terminu „polityka” warto nadmienić, że stosowanie tego pojęcia sięga czasów starożytnych [Hładkiewicz, Potocki 2010: 29–40]. W niniejszej publikacji autor pominął refleksję premodernistyczną dotyczącą tego zagadnienia.

Magisterium Kościoła bliska jest druga z zaproponowanych definicji politologicznych Heywooda. Polityka jest odpowiedzialnością i troską o kształtowanie życia społecznego. W katolickiej nauce społecznej powyższa interpretacja wiąże się z godnością i respektowaniem podstawowych praw człowieka, dobrem wspólnym i sprawiedliwością społeczną. W tak rozumianą politykę jako rozróżną troskę o dobro wspólne chce zaangażować się Kościół katolicki [Przesmycki 2012: 299–303]. Jednocześnie Kościół dostrzega doniosłość polityki rozumianej także jako uczestnictwo we władzy państwowej, ponieważ i ten wymiar powinien być rozumiany jako efektywniejsza służba na rzecz dobra wspólnego [Reroń 2002: 652b]. Dokumenty Soboru Watykańskiego II podejmują zagadnienie zaangażowania się chrześcijan w życie społeczne i polityczne. W konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* (KDK) podkreślono jednak, że Kościół hierarchiczny nie wiąże się z żadnym systemem politycznym². Precyzyjna wykładnia

² „Nic bardziej nie sprzyja odnowieniu życia politycznego na prawdziwie ludzkich zasadach, jak popieranie głębokiego poczucia sprawiedliwości i życzliwości oraz służby dobru wspólnemu, a także umacnianie podstawowych poglądów na prawdziwą naturę wspólnoty politycznej, jej cel, i na praworządność oraz zakres władzy państwowej” (KDK, 73); „Konkretne sposoby, jakimi wspólnota polityczna określa swoją wewnętrzną strukturę i zakres władzy państwowej, mogą być różne zależnie od charakteru ludów i dziejowego postępu; zawsze jednak winny przyczyniać się do kształtowania człowieka kulturalnego, usposobionego pokojowo, życzliwego dla wszystkich – ku pożytkowi całej rodziny ludzkiej” (KDK 74); „Wszyscy chrześcijanie niech odczuwają swoje szczególne i sobie właściwe powołanie we wspólnocie politycznej, na mocy którego winni świecić przykładem, sumiennie spełniać obowiązki i służyć dobru wspólnemu, pokazując czynem, jak da się pogodzić władza z wolnością, inicjatywa jednostkowa z organiczną więzią i wymogami całego ciała społecznego, pożyteczną jedność z owocną różnaitością. W porządkowaniu

dotycząca zaangażowania się Kościoła w politykę znajduje się poza wspomnianym dokumentem, m.in. w Katechizmie Kościoła Katolickiego w numerach 1877–1948 oraz w Nocie doktrynalnej o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym z 24 listopada 2002 r. [Nota doktrynalna o niektórych aspektach... 2002].

Powyższe wskazania katolickiej nauki społecznej predysponują Kościół katolicki do zabierania głosu w dyskursie politycznym w zakresie określonym przez wspomniane wyżej dokumenty Kościoła. W tym sensie na Kościół hierarchiczny nie można spoglądać jedynie jako na podmiot, którego misja ogranicza się do sprawowania kultu, ale jako na podmiot polityczny, który może i powinien w stosownym zakresie „wychodzić z zakrystii” i partycypować w życiu politycznym.

PRZEKAZ INSTYTUCJONALNY KEP

List gratulacyjny Prezydium Konferencji Episkopatu Polski do prezydenta elekta Andrzeja Dudy z dnia 25.05.2015 r. jest pierwszym – w porządku chronologicznym – dokumentem wyrażającym instytucjonalny przekaz biskupów, który spełnia założone kryteria metodologiczne analizy. Hierarchowie złożyli nowo wybranej głowie państwa gratulacje, podkreślając, że większość rodaków łączy z tą prezydenturą wiele nadziei. Ponadto zauważyli, że „spełnienie płynących z tej funkcji zadań – z Bożą pomocą – będzie możliwe, jeśli da się osiągnąć porozumienie w obliczu najtrudniejszych wyzwań” i wyrazili nadzieję, że „wysilek wszystkich Polaków w czasie prezydentury Dudy będzie umacniany świadomością wspólnej odpowiedzialności za Ojczyznę, Europę i świat” [List gratulacyjny Prezydium KEP... 2015]. List gratulacyjny zawiera także życzenia biskupów, którzy życzą prezydentowi elektowi „skutecznego jednoczenia Polaków wokół spraw najważniejszych dla Polski oraz darów Ducha Świętego w sprawowaniu najwyższego urzędu w Państwie” [List gratulacyjny Prezydium KEP... 2015].

Oprócz listu gratulacyjnego dwa komunikaty instytucjonalne biskupów polskich spełniają założone kryteria metodologiczne. Do nich należą: wstęp abp. Stanisława

spraw doczesnych niech biorą pod uwagę słuszne, choć różniące się między sobą poglądy i niech szanują obywateli także stowarzyszonych, którzy uczciwie tych opinii bronią. Partie zaś polityczne winny popierać to, czego według ich mniemania domaga się dobro wspólne; nigdy natomiast nie wolno stawiać własnej korzyści ponad dobro wspólne” (KDK 75); „Właściwe posłannictwo, jakie Chrystus powierzył swemu Kościołowi, nie ma charakteru politycznego, gospodarczego czy społecznego: cel bowiem, jaki Chrystus nakreślił Kościołowi, ma charakter religijny. [...] Ponadto ponieważ Kościół mocą swej misji oraz zgodnie ze swoją istotą nie powinien wiązać się z żadną szczególną formą kultury albo systemem politycznym, gospodarczym czy społecznym, może z racji tej swojej uniwersalności stanowić najmocniejszą więź pomiędzy ludzkimi wspólnotami i narodami, byleby tylko one mu ufały i w rzeczywistości przyznawały prawdziwą wolność w wypełnianiu tej jego misji. Z tego powodu Kościół tak swoich synów, jak i wszystkich ludzi upomina, aby w duchu rodziny synów Bożych przezwyciężali wszelkie spory między narodami i rasami i nadawali wewnętrzną trwałość godziwym stowarzyszeniom ludzkim” (KDK 42).

Gądeckiego do Mszy świętej o błogosławieństwo dla nowego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6.08.2015 [*Wstęp abp. Stanisława Gądeckiego do Mszy świętej...* 2015] oraz homilia Prymasa Polski abp. Wojciecha Polaka wygłoszona podczas Mszy świętej w dniu zaprzysiężenia prezydenta RP Andrzeja Dudy z dnia 6.08.2015 [*Homilia Prymasa Polski abp. Wojciecha Polaka wygłoszona podczas Mszy świętej w dniu zaprzysiężenia prezydenta RP Andrzeja Dudy*].

Obydwa wspomniane komunikaty instytucjonalne przedstawiciele Konferencji Episkopatu Polski wygłoszono w archikatedrze warszawskiej. Należy nadmienić, że podczas sprawowanej liturgii obecni byli m.in. prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda, Marszałek Sejmu Małgorzata Kidawa-Błońska i Marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, parlamentarzyści, Nuncjusz Apostolski w Polsce abp Celestino Migliore oraz przedstawiciele Konferencji Episkopatu Polski, co nadało uroczystości wysoką rangę o charakterze politycznym. Arcybiskup S. Gądecki wskazał, na czym polega misja Kościoła w odniesieniu do życia politycznego. Kościół w opinii przewodniczącego KEP ma prawo zabierać głos w sprawach związanych z życiem społecznym i politycznym, nie w celu sprawowania władzy politycznej lub odbierania komukolwiek prawa do wolności opinii w konkretnych sprawach. „Kościół pragnie tylko kształtować i oświecać sumienia wiernych – a zwłaszcza tych, którzy poświęcają się działalności politycznej – by ich wysiłki przyczyniały się zawsze do integralnego postępu człowieka i dobra wspólnego. Przez swoje nauczanie społeczne Kościół nie pragnie uczestniczyć w rządzeniu Polską. Niewątpliwie natomiast nakłada na wiernych moralny obowiązek wierności przekonaniom; obowiązek wpisany w ich sumienie, które jest jedno i niepodzielne” – zauważył abp S. Gądecki we wstępie do liturgii. Deklaracja ta odzwierciedla nauczanie Kościoła zawarte w Katechizmie Kościoła Katolickiego na temat uczestnictwa w życiu społecznym, w tym kwestii władzy i dobra wspólnego (KKK, 1897–1927) i nie można tu wskazać jakichkolwiek prób wsparcia partii politycznej, z której wywodzi się nowo wybrany prezydent. Z kolei abp Wojciech Polak w wygłoszonej homilii podkreślił, że Kościół zebrany na Mszy św. przez modlitwę chce duchowo towarzyszyć prezydentowi RP: „w to dzisiejsze kościelne święto zostaliśmy również zaproszeni, aby teraz, przez wspólną modlitwę, towarzyszyć także Panu Prezydentowi, oficjalnie obejmującemu dziś swój urząd” [*Homilia Prymasa Polski abp. Wojciecha Polaka...* 2015]. Końcowa część homilii metropolity gnieźnieńskiego zawierała słowa skierowane bezpośrednio do Andrzeja Dudy, w których Prymas Polski podkreślił znaczenie dobrze wypełnionych zobowiązań złożonych przez prezydenta RP wobec Zgromadzenia Narodowego jako wyraz troski o dobro wspólne: „Przed chwilą w naszym Parlamencie nowy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, za którego w tej Eucharystii szczególnie się modlimy, składając wobec Zgromadzenia Narodowego uroczystą przysięgę, zobowiązał się »do dochowania wierności postanowieniom Konstytucji, do niezłomnej obrony godności Narodu, do troski o niepodległość i bezpieczeństwo Państwa«, a także do tego, że »dobro Ojczyzny i pomyślność wszystkich obywateli« będą dla niego zawsze »najwyższym nakazem«. Wypełnienie tych zobowiązań staje się dla Pana,

szanowny Panie Prezydencie, praktycznym wyrazem troski o dobro wspólne, a przez to – zgodnie ze słowami papieża Franciszka – »doskonałą formą miłości« [*Homilia Prymasa Polski abp. Wojciecha Polaka...* 2015].

Godne zauważenia jest to, że komunikat z 369. zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski z 10.06.2015 r. w żaden sposób nie odnosi się do tematyki wyborów prezydenckich [*Komunikat z 369. zebrania...*]. Należy uznać to za działanie celowe polskich biskupów, zważywszy, że dokument został opublikowany zaledwie dwa tygodnie po drugiej turze wyborów prezydenckich.

Powyzsza analiza prowadzi autora do następującej konkluzji: Kościół katolicki w Polsce w swoim przekazie instytucjonalnym wyraził jedynie naukę społeczną Kościoła katolickiego, nie będąc podmiotem politycznym w sensie udzielenia poparcia działaniom i zamierzeniom politycznym nowemu prezydentowi RP Andrzejowi Dudzie. Hierarchowie Kościoła katolickiego nie odnieśli się również w przekazie oficjalnym do innych kandydatów ubiegających się o urząd głowy państwa ani też nie poparli ugrupowań prawicowych w kontekście jesiennych wyborów parlamentarnych 2015 roku.

PRIMING I ANALIZA ILOŚCIOWA TYGODNIKÓW OPINII

Ilość tekstów prasowych, które spełniają kryteria metodologiczne, wynosi w badanym okresie łącznie 20 tekstów, z czego 7 ukazało się w „Newsweek Polska”, zaś 13 – w „Polityce”.

W tygodnikach opinii „Newsweek Polska” i „Polityka” analizowane teksty ukazywały się z różną częstotliwością, co ukazuje tabela nr 1 (w rubryce poziomej podano chronologicznie ukazujące się numery tygodników):

Tabela 1. Liczba tekstów spełniających kryteria analizy opublikowana w kolejnych edycjach tygodnika „Newsweek Polska” i „Polityka” w okresie 25.05.2015–16.08.2015

2015	Nr 22	Nr 23	Nr 24	Nr 25	Nr 26	Nr 27	Nr 28	Nr 29	Nr 30	Nr 31	Nr 32	Nr 33
„Newsweek Polska”	1	0	0	1	0	0	0	0	2	1	2	0
„Polityka”	2	0	2	0	0	1	0	2	0	1	4	1

Źródło: Opracowanie własne.

Otrzymane rezultaty wskazują na szczególne zainteresowanie tygodników relacją Kościół hierarchiczny–prezydent elekt w dniach następujących po zakończonej drugiej turze wyborów (w numerze 22/2015 „Newsweek Polska” i „Polityka” ukazują się łącznie 3 teksty) oraz w okresie poprzedzającym zaprzysiężenie Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP (w numerze 32/2015 „Newsweek Polska” i „Polityka” ukazują się łącznie 6 tekstów). Łącznie w obydwu tygodnikach, w numerach 22/2015 i 32/2015, ukazało się 9 tekstów (stanowi to 45% wszystkich tekstów „Newsweek

Polska” i „Polityki” wziętych do analizy³), z czego 3 teksty w „Newsweek Polska” oraz 6 tekstów w „Polityce”. Warto zwrócić uwagę na niski stopień zainteresowania tygodników opinii tematem komunikowania politycznego hierarchii Kościoła katolickiego w okresie od połowy czerwca 2015 r. do połowy lipca 2015 r. – łącznie w numerach 25/2015–28/2015 „Newsweek Polska” i „Polityki” ukazały się zaledwie 2 teksty (stanowi to 10% wszystkich tekstów „Newsweek Polska” i „Polityki” wziętych do analizy).

Wyniki analizy zawartości potwierdzają, że analizowane tygodniki opinii uznały temat komunikowania politycznego KEP w perspektywie wyboru Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP za istotny. Warto zwrócić uwagę na wysoką ekspozycyjność analizowanych tekstów:

- cztery teksty są słowem wstępnym redaktora naczelnego „Newsweek Polska” Tomasza Lisa [Lis 2015a, 2015b, 2015c, 2015d];
- jeden tekst jest słowem wstępnym redaktora naczelnego „Polityki” Jerzego Baczyńskiego [Baczyński 2015];
- cztery teksty są felietonami Janiny Paradowskiej należącymi do cyklu „Tydzień w Polityce według Paradowskiej” [Paradowska 2015a, 2015b, 2015c, 2015d].

Nie można również powiedzieć, że przytoczone obszernie teksty są drugorzędnymi publikacjami należącymi do „Newsweek Polska” czy „Polityki” [Janicki, Władysław 2015a] (tekst zaklasyfikowany do działu „Temat tygodnia”), [Janicki, Władysław 2015b; Paradowska, Baczyński 2015] (tekst zaklasyfikowany do działu „Rozmowa Polityki”), [Pawlicka 2015a, 2015b].

Publikacje w tygodnikach opinii „Newsweek Polska” i „Polityka”, ukazujące hierarchię Kościoła katolickiego w powiązaniu z osobą prezydenta elekta (autor nie dokonuje jeszcze analizy jakościowej), należą do częstych, ukazujących się w miarę systematycznie (choć stopień ukazywania się wyraźnie spada od 15.06. do 15.07.2015). Kwestie te są eksponowane w ważnych miejscach czasopism, podparte autorytetem rozpoznawalnych w świecie mediów oraz polityki nazwisk dziennikarzy, będących autorami tekstów. Do takich autorów niewątpliwie należą: Tomasz Lis, Janina Paradowska, Daniel Passent, Jerzy Baczyński, Jan Hartman. Dziennikarze ci reprezentują określoną linię polityczną i programową czasopism, z którą wielu publicystów ma prawo polemizować i się nie zgadzać. Trudno jednak zanegować ich stałą obecność i liczący się głos w debatach publicznych na tematy polityczno-społeczne. Jeśli przyjmujemy definicję prof. Krystyny Skarżyńskiej i za *priming* uznamy torowanie pewnych kwestii przez ich częste powtarzanie, odpowiednie miejsce w programie oraz autorytet komentatorów, którzy je analizują, to

³ Autor przez termin „teksty wzięte do analizy” rozumie te teksty, które spełniają przyjęte kryteria metodologiczne, czyli teksty, które ukazały się w „Newsweek Polska” i „Polityce” pomiędzy 25.05.2015 a 16.08.2015 oraz w których znajdowało się przynajmniej jedno z następujących słów: ‘ksiądz’, ‘biskup’, ‘Kościół’, ‘episkopat’, nazwisko jednego z polskich hierarchów oraz jednocześnie jedno z następujących: ‘polityka’, ‘wybory’, ‘prezydent’, ‘Andrzej Duda’.

„Newsweek Polska” i „Polityka” z pewnością posłużyły się tą metodą [Skarżyńska 2005: 318]. Drugi aspekt *primingu* dotyczy zmian w standardach, jakie ludzie uznają podczas dokonywania ocen polityków. Autor na podstawie przyjętej metodologii nie jest w stanie precyzyjnie określić efektu w postaci stosowania przez odbiorców „Newsweek Polska” i „Polityki” pewnych schematów poznawczych (chodzi tu o drugi aspekt *primingu*). Należałoby dokonać analizy badań sondażowych dotyczących postrzegania przez opinię publiczną hierarchii Kościoła jako podmiotu politycznego w kontekście wyboru Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP przed lekturą publikacji prasowych oraz po lekturze. W tym miejscu autor ograniczy się do stwierdzenia, że „Newsweek Polska” i „Polityka” należą do tygodników opinii o największej sprzedaży na rynku polskiej prasy i są tytułami prasowymi o wysokim stopniu opiniotwórczości, można zatem domniemywać, że wywarły znaczący wpływ na to, o jakich kwestiach społecznych czy politycznych odbiorca mediów ma myśleć⁴.

FRAMING I ANALIZA JAKOŚCIOWA TYGODNIKÓW OPINII

W bardzo dużym skrócie należy podkreślić, że *framing* polega na tworzeniu ram interpretacyjnych. Jego efekt wynika ze sposobu prezentowania wydarzeń, osób, problemów przez mass media, które proponują lub wręcz narzucają odbiorcom ich określoną interpretację [Kendall 2011: 8–9; Davis, Dollard, Vergon 2009: 143]. Wymaga to ustalenia przez media, co jest tłem, a co zasadniczą figurą. W konsekwencji w przekazie są elementy, które środki masowego komunikowania uznają za bardzo istotne, mniej istotne lub nieistotne. Mass media przez *framing* chcą wpłynąć na to, w jaki sposób ludzie mówią i myślą, jakie mają odniesienie do danego problemu, i stąd stosują określone ramy interpretacyjne [Piontek 2011: 72–73]. Autor przeanalizował zawartość prasową, klasyfikując materiał badawczy do określonych ram interpretacyjnych.

W tabeli 2 zaprezentowano sposób postrzegania hierarchii Kościoła katolickiego przez tygodniki „Newsweek Polska” i „Politykę” w odniesieniu do zaangażowania politycznego KEP. Autor wyróżnił trzy kategorie: teksty ukazujące biskupów jako podmioty niezaangażowane politycznie po wyborze Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP (lub trudno określić); teksty ukazujące zaangażowanie polityczne Kościoła w granicach wytyczonych przez Magisterium Kościoła; teksty ukazujące

⁴ Według danych ze stycznia 2016 r. opublikowanych na portalu wirtualnemedi.pl, średnia sprzedaż tygodnika „Newsweek Polska” wynosi 117 961 egzemplarzy, zaś średnia sprzedaż „Polityki” oscyluje na poziomie 124 983 egzemplarze, <http://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/polityka-przed-newsweekiem-do-rzeczy-z-najwiekszym-wzrostem-wprost-mocno-w-dol#> (dostęp: 12.04.2016). Z kolei według danych z lutego 2016 r., opublikowanych przez Instytut Monitorowania Mediów, „Polityka” i „Newsweek Polska” znalazły się wśród najbardziej opiniotwórczych tytułów prasowych, http://www.imm.com.pl/dla_mediow#details/a094eeeb3aa7712259f46afad31a787c (dostęp: 12.04.2016).

zaangażowanie polityczne Kościoła wykraczające poza katolicką naukę społeczną (np. ukazujące biskupów jako tych, którzy popierają prezydenta elekta i PiS).

Tabela 2. Łączna liczba tekstów prasowych wyrażająca sposób postrzegania hierarchii Kościoła katolickiego przez tygodniki „Newsweek Polska” i „Polityka” w odniesieniu do zaangażowania politycznego KEP w okresie 25.05.–16.08.2015

	Brak zaangażowania KEP (lub trudno stwierdzić stopień zaangażowania politycznego KEP)	Zaangażowanie KEP zgodne z wytycznymi Magisterium Kościoła	Zaangażowanie KEP wykraczające poza wytyczne Magisterium Kościoła
„Newsweek Polska”	2	0	5
„Polityka”	4	0	9

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane tygodniki opinii w zdecydowanej mierze ukazują Konferencję Episkopatu Polski jako podmiot polityczny, którego zaangażowanie wykracza poza wytyczne Magisterium Kościoła (ogółem do tej kategorii zaklasyfikowano 14 tekstów, co stanowi 70% materiału badawczego). Żadnego z tekstów autor nie zaklasyfikował do kategorii prezentującej Kościół hierarchiczny, którego zaangażowanie polityczne mieści się w ramach wytycznych Magisterium Kościoła.

Wizerunek KEP jako niezaangażowanej politycznie w odniesieniu do prezydenta elekta (lub trudno jest jasno doprecyzować relację hierarchiczny Kościół–Andrzej Duda) przedstawiono w następujących tekstach:

- Pawlicka [2015a];
- [Lis 2015b];
- [Baczyński 2015] („Problem z naszym prezydentem elektem jest taki, że prawie go nie znamy, bo krótka w gruncie rzeczy kampania pokazała jedynie jego sprawność kampanijną. Jaki ma charakter, osobowość, prawdziwe poglądy, czy zawsze jego opinie będą »zgodne z nauczaniem episkopatu«, jak traktuje składane obficie i bez zahamowań obietnice, kim się otoczy? – wszystko to dopiero się okaże”);
- [Paradowska, Baczyński 2015] („To też jest kwestia wierności zasadom. Ja w jakimś stopniu wyszedłem spod ręki Tadeusza Mazowieckiego i tak jak on uważałem, że szanując świat wiary i uczestnicząc w nim, jeżeli się jest wierzącym, trzeba dbać o to, aby istniał przyjazny, ale jednak konsekwentny rozdział Kościoła od państwa. To się nie wszystkim podobało, po jednej i po drugiej stronie, chociaż absolutna większość wiernych nie chce Kościoła upolitycznionego. Jeżeli więc twierdzę, że nie należy upolityczniać Kościoła, to trudno, abym oczekiwał, że będzie mnie politycznie wspierał”).

KEP jako zaangażowana politycznie, w sposób wykraczający poza wytyczne Magisterium Kościoła, w odniesieniu do nowo wybranego Andrzeja Dudy na urząd prezydenta RP jest przedstawiona m.in. w następujących fragmentach tekstów:

- [Pawlicka 2015b] („Dla Kościoła – a raczej dla zacadzonych polityką hierarchów – anachronizm polskiej prawicy jest szansą na przywrócenie własnej,

utraconej za rządów PO anachronicznej roli władców moralności i sumienia narodu. [...] Biskupi – mówi jeden z hierarchów, zastrzegający anonimowość – zrozumieli, że tak dobrze jak za Kwaśniewskiego i Millera już nie będzie, ale układ z Kaczyńskim gwarantuje przynajmniej iluzoryczne funkcjonowanie w nimbie nieomyślności. To, że nikt nie będzie patrzył na ręce, nie będzie zaglądał do portfela ani do zakrystii. Krótko mówiąc, chodzi o dobrze znany układ: biskup na politycznych usługach, a premier na kolanach”);

- [Lis 2015d] („To PiS ma błogosławieństwo episkopatu, przepraszam, ePiSkopatu, z którym to ePiSkopatem »całkowicie się zgadzam w sprawach moralności«, jak zadeklarował Andrzej Duda. [...] Cały naród życzy elektowi jak najlepiej, ale na razie zdaje się on najwyższym strażnikiem biskupiego baldachimu”);
- [Lis 2015a] („Polski Kennedy zastąpi największego obciachowca wszechświata, jeśli wierzyć słuchaczom Radia Maryja i szlachetnemu kapłanowi radiu temu dyrektorującemu. Komorowski zdrajca, gorszy niż Hitler (Hitler też miał swoich profesorów, jak rezolutnie zauważył ojciec dyrektor). Oto w pełnej krasie katolicki głos w twoim domu, głos głupoty, podłości, nienawiści i kołtunerii, echem odbijający się w tyłu parafiach i biskupich pałacach. [...] Prezes Kaczyński ma prawo być w doskonałym nastroju, bo Polska za chwilę może mu wpaść w ręce, choć w zasadzie całkiem otwarcie przez lata nam mówił, jakiej Polski chce. [...] Do tego są jeszcze gotowe ściągi z putinowskiej Rosji – narodowe media, narodowe kino, narodowe wychowanie plus wspieranie narodowego Kościoła, wszakże z zastrzeżeniem, że tron wprawdzie pomaga ołtarzowi, ale to ołtarz służy tronowi. [...] W tym samym czasie PiS-owscy propagandyści będą strzelać z armat do wroga, biskupi będą grozić ekskomuniką niewiernym, tysiące proboszczów będą otwarcie wspierać najlepszą z partii”).

Tabela 3 zawiera łączną liczbę tekstów prezentujących różne typy postrzegania Kościoła hierarchicznego przez tygodniki opinii jako zaangażowanego podmiotu politycznego w okresie 25.05.–16.08.2015. Autor sklasyfikował teksty w następujących ramach interpretacyjnych: rama aksjologiczna, pragmatyczna, ekonomiczna, podmiotowa, a także rama informacyjna.

Rama aksjologiczna to system wartości, który zdaniem analizowanej prasy jest przyczyną sprawczą podejmowanych decyzji politycznych przez hierarchię Kościoła.

Rama podmiotowa to czynniki, które zdaniem tygodników opinii wpłynęły na KEP w jej komunikowaniu politycznym (osoby, grupa społeczna, sytuacja bieżąca, emocje, procedury, presja osób trzecich).

Rama ekonomiczno-prawna to czynniki związane z ewentualnym zyskiem/stratą natury materialnej lub legislacyjnej.

Rama pragmatyczna ukazuje Kościół hierarchiczny w swoim przekazie politycznym jako podmiot, który uzależnia sposób głoszenia tezy od ich praktycznych skutków; użyteczność zaś stanowi kryterium prawdy. Rama pragmatyczna łączy razem ramę aksjologiczną, podmiotową i ekonomiczną.

Rama informacyjna to kategoria, do której autor zaliczył teksty stanowiące formę przekazu agencyjnego, będące pozbawioną stronniczości relacją faktów, a nie ich interpretacją.

Do kategorii „inne” zaklasyfikowano teksty, które nie ukazują KEP w kategorii podmiotu politycznego lub gdy rami interpretacyjne są inne niż aksjologiczna, podmiotowa, ekonomiczna, pragmatyczna albo też pomimo spełnionych kryteriów metodologicznych teksty odnoszą się do innego kandydata na urząd prezydenta RP. Tu też autor zaklasyfikował teksty, w których trudno określić, że Kościół jest ukazany jako podmiot politycznie zaangażowany.

W przypadku zaprezentowania w danym tekście KEP w kilku ramach interpretacyjnych autor przydzielił tekst do dwóch głównych ram, w jakich prezydent elekt jest ukazany w tekście.

Tabela 3. Łączna liczba tekstów prezentujących różne typy postrzegania Kościoła hierarchicznego przez tygodniki „Newsweek Polska” i „Polityka” jako zaangażowanego podmiotu politycznego w okresie 25.05.–16.08.2015

	Rama aksjologiczna	Rama podmiotowa	Rama ekonomiczno-prawna	Rama pragmatyczna	Rama informacyjna	Inne
„Newsweek Polska”	0	0	0	4	0	3
„Polityka”	2	8	2	1	0	2

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej podano przykłady fragmentów analizowanych tekstów, które reprezentują poszczególne rami interpretacyjne.

Rama aksjologiczna jest ramą interpretacyjną dla następującego tekstu (w nawiasie autor zacytował fragmenty artykułu):

- [Passent 2015] („Gospodarz obiektu kardynał Dziwisz podziękował mu [Andrzejowi Dudzie – przyp. R.L.] za obecność. »Cieszymy się, że wraz z nami jest prezydent elekt, dla którego prosimy o pomoc...« – mówił. Przy okazji dorzucił, że pigułka jest be, metoda *in vitro* jest niemoralna, konwencja przeciwko przemocy jest niefajna. Viagrę i różową tabletkę pominął”).

Rama podmiotowa jest ramą interpretacyjną między innymi dla następujących tekstów (w nawiasie autor zacytował fragmenty artykułu):

- [Pawlicka 2015c] („Najpierw Tusk powiedział, że nie będzie uprawiał polityki na kolanach, co zostało odebrane jako zapowiedź wojny. Jeden z ówczesnych współpracowników premiera opowiadał mi, że podczas prac komisji wspólnej rząd–episkopat biskup zwrócił się do niego: »Panie ministrze, oczekuję, że zachowa się pan jak wierny syn Kościoła«. Minister odparł: »Księżę biskupie, ja w pierwszej kolejności jestem tu urzędnikiem państwowym, co oczywiście nie zmienia faktu, że pozostaję osobą wierzącą«. Twarz biskupa stężała i hierarcha zapytał: »Czyli nie będzie pan po naszej stronie, tak?«.

Kościół zaczął postrzegać działania rządu jako wotum nieufności wobec siebie”);

- [Paradowska 2015d] („»W jakim my kraju żyjemy?« – pytał podczas pielgrzymki słuchaczy Radia Maryja arcybiskup Antoni Pacyfik Dydycz, znany ze swej wierności wobec szefa tej rozgłośni. Nie jest z pewnością odkryciem, że po głosowaniu w sprawie *in vitro* odpowiedź mogła być jedna: żyjemy w kraju, w którym nie ma prawdziwej wolności, bo tę sponiewierała pani premier, łamiąc sumienia senatorów. Wprawdzie arcybiskup Dydycz zastrzegł, że nie wie, co mówiła, ale z pewnością Ewa Kopacz nie może powiedzieć nic dobrego, nie może poszerzyć granic wolności, może je wyłącznie ograniczać. I dlatego ciągle należy śpiewać »Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie«, co zgromadzeni na Jasnej Górze przyjęli oczywiście owacją. Jedynym pocieszeniem może być to, że mniej więcej w tym samym czasie Jarosław Kaczyński zapewnił, że zbliża się czas, kiedy będzie można już śpiewać »pobłogosław Panie«. Wraz z nadejściem PiS, które zapewne ustawę obali i tym samym przywróci honor polskiemu katolikowi, bo ten się po prostu skompromitował. To z kolei opinia arcybiskupa Hosera”);
- [Tym 2015b] („Dla mnie jednak największy wstrząs to haniebne wypowiedzi kościelnych hierarchów. Nie chodzi mi o dogmaty, w które wierzą. To ich sprawa. Ale jakim prawem arcybiskup Dzięga oskarża ludzi o popełnianie zbrodni, o bezkarne zabijanie? I ten cyniczny szloch nad dziećmi z *in vitro*: Jesteście darem Bożej miłości dla świata, chociaż wymuszonym gwałtem na naturze w laboratorium. To nie jest wasza wina, że aby się jedno z was narodziło, to kilkadziesiąt innych dzieci musiało umrzeć albo być zabitych. Belzebub przesyła słowa zachwytu. Także dla abp. Hosera za cenny wkład w rozwój genetyki. Twierdzi on, że »ekspresja genów« po zabiegu *in vitro* może mieć fatalne skutki dla następnych pokoleń. Pragnę zauważyć, że w historii świata nikt jeszcze nie przewidział skutków jakiegokolwiek zapłodnienia, także tego naturalnego”);
- [Paradowska 2015c] („Mimo powszechnego ponoć zapotrzebowania na nowe siły polityczne zasadniczy podział polityczny w Polsce nadal przebiega między PO i PiS. W dodatku utrwalają go hierarchowie polskiego Kościoła. Ich wsparcie dla PiS i wierność PiS dla hierarchów owocuje tym, że główną siłą rzeczywiście opowiadającą się za modernizacją kraju, za nowoczesnością, europejskimi standardami jest Platforma, a PiS jest nurtem coraz bardziej radykalnie konserwatywnym. Tak silnego splotu Kościoła z jedną partią polityczną jeszcze po 1989 r. nie było. Nawet propisowscy intelektualisci zauważają z zażenowaniem, że Kościół w tej sytuacji traci powagę”).

Rama ekonomiczno-prawna jest ramą interpretacyjną między innymi dla następujących tekstów (w nawiasie autor zacytował fragmenty artykułu):

- [Pawlicka 2015c] („Tak było z likwidacją komisji majątkowej, choć jej istnienie obciążało już głównie Kościół i z projektem zamiany Funduszu Ko-

ścielnego na odpis podatkowy. Został on doprowadzony do końca, kompromis satysfakcjonujący obie strony wypracowany, ale biskupi postanowili sfinalizować go już z przyszlą władzą”);

- [Paradowska 2015b] („Jeśli jednak na łamach dziennika »Rzeczpospolita«, uchodzącego za tytuł poważny, i to na stronie, gdzie ukazują się najważniejsze dla gazety komentarze, snuje się publicystyczne rozważania, czy prezydent, podpisując ustawę, popełnia ciężki grzech i czy może przystąpić do komunii, to chyba przekraczamy jakieś granice, choć właściwie trudno powiedzieć, jakie. Rozumienia istoty ustroju państwa? Konstytucją zagwarantowanej wolności? Rozdziału Kościoła od państwa, czy po prostu zwykłej powagi? A może wszystkiego naraz?”);
- [Paradowska 2015a] („»Od sierpnia będzie lepiej« – westchnął z nadzieją podczas procesji z okazji święta Bożego Ciała kardynał Stanisław Dziwisz. Ponieważ tuż za nim kroczył prezydent elekt Andrzej Duda, nie było wątpliwości, z kim wiąże się ta nadzieja. Nie było też wątpliwości, z czym się wiąże. Z pewnością nie z obietnicą 500 zł na każde dziecko czy podwyższeniem kwoty wolnej od podatku. To pożegnanie się z niemoralnym *in vitro* pod nowymi rządami jest wielką nadzieją kardynała Dziwisza. Postulaty pod adresem nowego prezydenta rozpisali zresztą hierarchowie Kościoła na wiele głosów i dotyczą one zaniechania uregulowania kwestii *in vitro*, wyrzucenia do kosza konwencji antyprzemocowej oraz zahamowania wszelkich zakusów na uchwalenie ustawy o związkach partnerskich”).

Rama pragmatyczna jest ramą interpretacyjną dla następujących tekstów (w nawiasie autor cytuje fragmenty artykułu):

- [Pawlicka 2015b] („Biskupi liczą, że po zwycięstwie prawicy doczekają się załatwienia od ręki konkretnych spraw. Przede wszystkim chodzi o wyciszenie sporu o Fundusz Kościelny. Episkopat liczy, że leżąca na stole negocyjnym propozycja zastąpienia funduszu dobrowolnym 0,5-proc. odpisem podatkowym zostanie odłożona ad Kalendas Graecas. [...] Równie palącym problemem jest religia w szkole. Inicjatywa »Świecka szkoła« właśnie złożyła do łaski marszałkowskiej obywatelski projekt ustawy o finansowaniu lekcji religii i zaczyna zbierać pod nim podpisy. Projekt zakłada, że religia pozostaje przedmiotem szkolnym, ale jej nauczanie będzie opłacane przez Kościół. [...] Wygrana prawicy oznacza także powrót do sporu o pigułkę »dzień po«, do debaty na temat deklaracji sumienia dla lekarzy, aptekarzy, nauczycieli i innych zawodów. [...] Polscy biskupi widzą w wygranej prawicy szansę na wprowadzenie prawa Bożego, czyli kościelnego, do ustawodawstwa państwowego”);
- [Podgórska, Szostkiewicz 2015] („W żadnym europejskim państwie demokratycznym, także kulturowo katolickim, zażyłość polityków z Kościołem instytucjonalnym nie manifestuje się tak ostentacyjnie jak u nas. [...] Skoro perswazja nie działa, episkopat próbuje wymusić posłuszeństwo za pomocą prawa stanowionego. Włącza się więc w grę o władzę. Pokazuje to choćby

potężna awantura wokół antyprzemocowej konwencji Rady Europy, zupełnie niewspółmierna do zapisanych w niej treści. Hierarchowie mówili o końcu cywilizacji, zamachu na rodzinę i Kościół. [...] Głos biskupów w kwestiach moralnych, społecznych, a nawet ekonomicznych nie jest czymś niezwykłym, bo są oni pełnoprawnymi obywatelami, chodzi jednak o to, aby nie wyróżniało automatycznie tego głosu na tle innych opinii i podejmowało decyzje uwzględniające różne racje, poglądy i wrażliwości”).

Wyniki empiryczne badań wskazują na dominację ramy podmiotowej w sposobie prezentowania hierarchii Kościoła w odniesieniu do osoby prezydenta elekta. Poddane analizie tytuły prasowe podkreślają, że sytuacja społeczno-polityczna oraz emocje odnoszące się do prezydenta elekta Andrzeja Dudy stanowią przyczynę komunikowania politycznego KEP. Także ramą pragmatyczną posługują się autorzy tekstów prasowych, by zobrazować hierarchię Kościoła katolickiego w jej komunikowaniu politycznym, jako szukającą dla siebie korzyści wynikających ze zwycięstwa wyborczego kandydata PiS na urząd prezydenta RP.

ZAKOŃCZENIE

Na podstawie dokonanej analizy autor zweryfikował postawione hipotezy badawcze. Wnioski z analizy są następujące:

1. Dominują teksty ukazujące hierarchię Kościoła katolickiego jako podmiot politycznie zaangażowany. Z takim wizerunkiem KEP zbieżne są wyniki badań sondażowych z lipca 2015 r., które ukazują, że 63% badanych respondentów uważa, że Kościół katolicki jako instytucja nadmiernie angażuje się w politykę [Maliszewski 2015]. Badani byli podzieleni w ocenie relacji prezydenta elekta Andrzeja Dudy i hierarchów Kościoła katolickiego. Zwolennicy PiS oceniali je pozytywnie, pozostali wyborcy twierdzili, że są zbyt bliskie.
2. Polskie tygodniki opinii „Newsweek Polska” i „Polityka” wykorzystały funkcję pozycjonowania i ramowania w prezentowaniu Konferencji Episkopatu Polski jako podmiotu uczestniczącego w procesie komunikowania politycznego. Ramy podmiotowa i polityczna stanowiły w opinii tygodników zasadniczy typ racjonalności zaangażowania politycznego hierarchii Kościoła katolickiego.
3. Przekaz instytucjonalny KEP znacząco różnił się od analizowanego przekazu prasowego. Znamienne jest to, że ani jeden tekst prasowy nie odzwierciedlił wersji instytucjonalnej komunikowania politycznego Konferencji Episkopatu Polski. To dowodzi wysokiego stopnia stronniczości mediów lub potwierdza linię programową i polityczną tygodników „Newsweek Polska” i „Polityka”, które w kampanii prezydenckiej nie poparły kandydata prawicy.
4. Dominującą ramą interpretacyjną w ukazywaniu hierarchii Kościoła katolickiego dla tygodnika „Newsweek Polska” była rama pragmatyczna, zaś dla tygodnika „Polityka” – rama podmiotowa.

5. Biskupów polskich zaprezentowano jako podmiot polityczny (przekazy instytucjonalne KEP są zgodne z katolicką nauką społeczną dotyczącą zaangażowania Kościoła w politykę, z kolei tygodniki opinii komunikowanie polityczne KEP ukazały jako wykraczające poza ramy Magisterium Kościoła). Materiały wzięte do analizy nie dają żadnych podstaw do oceny komunikowania wewnątrz struktur episkopatu. Decyzje polityczne hierarchów były aktem świadomego działania wobec osoby prezydenta elekta, choć interpretacja prasy różni się od komunikatów instytucjonalnych. Implementacja polityczna KEP została dostrzeżona przez autorów tekstów prasowych w związku z ważnymi uroczystościami religijnymi, w których byli obecni przedstawiciele episkopatu.

BIBLIOGRAFIA

- Arendt, H. 2007. *Polityka jako obietnica*, Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Baczyński, J. 2015. *Po drugiej, przed trzecią*, „Polityka” 27–31.05.
- Blok, Z. 2009. *O polityczności, polityce i politologii*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Crick, B. 2004. *W obronie polityki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Davis, C.S., Dollard, N., Vergon, K. 2009. *The Role of Communication in Child-Parent-Provider Interaction in a Children's Mental Health System of Care*, [w:] *Parents and Children Communicating with Society. Managing Relationship Outside of Home*, T.J. Socha, G.H. Stamp (red.), Routledge, New York.
- Dłaczego sprzeciw wobec uchwalonej przez Sejm w dniu 25 czerwca 2015 r. ustawy o leczeniu niepłodności, w sposób liberalny legalizującej zapłodnienie in vitro*, 9.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6735.1,quot_Dłaczego_sprzeciw_wobec_uchwalonej_przez_Sejm_w_dniu_25_czerwca_2015_r_ustawy_o_leczeniu_nieplodnosci_w_sposob_liberalny_legalizujacej_zaplodnienie_in_vitro_quot.html (dostęp: 21.05.2016).
- Hartman, J. 2015. *Widok z tronu*, „Polityka” 5–11.08.
- Heywood, A. 2009. *Politologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Hładkiewicz, W., Potocki, R. 2010. *Świat i istota polityki – refleksja premodernistyczna*, [w:] *Interpretacje polityki. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Mariuszowi Gulczyńskiemu w 80. rocznicę urodzin*, R. Bäcker, W. Hładkiewicz, A. Małkiewicz, R. Potocki (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Homilia Prymasa Polski abp. Wojciecha Polaka wygłoszona podczas Mszy świętej w dniu zaprzysiężenia prezydenta RP Andrzeja Dudy*, 6.08.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6774.1,Homilia_Prymasa_Polski_abp_Wojciecha_Polaka_wygloszona_podczas_Mszy_Swietej_w_dniu_zaprzysiezienia_Prezydenta_RP_Andrzeja_Dudy.html (dostęp: 21.05.2016).
- Jakubowski, W., Solarczyk, M. 2002. *Ustrój Kościoła Rzymskokatolickiego: wybrane zagadnienia instytucjonalne*, Wydawnictwo ASPRA-JR, Warszawa.
- Janicki, M., Władysław, W. 2015a. *Co zmienia Duda*, „Polityka” 27–31.05.
- Janicki, M., Władysław, W. 2015b. *Duda Day*, „Polityka” 5–11.08.
- Kendall, D. 2011. *Framing class. Media Representations of Wealth and Poverty in America*, Rowman & Littlefield, Lanham.
- Kodeks Prawa Kanonicznego 1983.
- Komunikat Prezydium KEP po ogłoszeniu wyników głosowania w Senacie ws. ustawy dotyczącej procedury „in vitro”*, 10.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6740.1,Komunikat_Prezydium KEP_po_ogloszeniu_wynikow_glosowania_w_Senacie_ws_ustawy_dotyczacej_procedury_in_vitro_quot.html (dostęp: 21.05.2016).

- Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski po podpisaniu przez Prezydenta RP ustawy dotyczącej procedury „in vitro”, 22.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/6757.1,Komunikat_Prezydium_Konferencji_Episkopatu_Polski_po_podpisaniu_przez_Prezydenta_RP_ustawy_dotyczacej_procedury_in_vitro.html (dostęp: 21.05.2016).
- Komunikat Prezydium Konferencji Episkopatu Polski w kontekście ustawy „o leczeniu niepłodności” z dnia 25 czerwca 2015 r., 7.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6732.1,Komunikat_Prezydium_Konferencji_Episkopatu_Polski_w_kontekscie_ustawy_quot_o_leczeniu_nieplodnosci_quot_z_dnia_25_czerwca_2015_r.html (dostęp: 21.05.2016).
- Komunikat z 369. zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski, 10.06.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/komunikaty_zp_kep/6683.1,Komunikat_z_369_zebrania_plenarnego_Konferencji_Episkopatu_Polski.html (dostęp: 21.05.2016).
- Laska, A., Nocoń, J. 2010. *Teoria polityki. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, Warszawa.
- Lis, T. 2015a. *Bardzo chciałbym się mylić, ale...*, „Newsweek Polska” 3–9.08.
- Lis, T. 2015b. *Idzie nowe*, „Newsweek Polska” 15–21.06.
- Lis, T. 2015c. *Niezłomni*, „Newsweek Polska” 20–26.07.
- Lis, T. 2015d. *Okolice baldachimu*, „Newsweek Polska” 27.07.–2.08.
- List gratulacyjny Prezydium KEP do Prezydenta Andrzeja Dudy, 25.05.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/6654.1,List_gratulacyjny_Prezydium_KEP_do_Prezydenta_Andrzeja_Dudy.html (dostęp: 21.05.2016).
- List Przewodniczącego KEP do Prezydenta RP, 17.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/korespondencja_kep/6749.1,List_Przewodniczacego_KEP_do_Prezydenta_RP.html (dostęp: 21.05.2016).
- Maliszewski, N. 2015. *Nadmierne zaangażowanie hierarchów Kościoła w politykę?*, <http://tajnikipolityki.pl/nadmierne-zaangazowanie-hierarchow-kosciola-w-polityke/> (dostęp: 21.05.2016).
- Mazur, K. 2011. *Zabiliśmy proroka. Jak odrzuciliśmy nauczanie Jana Pawła II*, „Pressje. Teka XXIV Klubu Jagiellońskiego”, http://pressje.pl/media/pressje_shop/article/article__issue_40.pdf (dostęp: 21.05.2016).
- Nota doktrynalna o niektórych aspektach działalności i postępowania katolików w życiu politycznym*, 24.11.2002, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20021124_politica_pl.html (dostęp: 21.05.2016).
- Odpowiedź Przewodniczącego KEP na list Prezydenta RP z dnia 22 lipca 2015 r., 27.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/6764.1,Odpowiedz_Przewodniczacego_KEP_na_list_Prezydenta_RP_z_dnia_22_lipca_2015r.html (dostęp: 21.05.2016).
- Oświadczenie KEP po głosowaniu Sejmu RP nad rządowym projektem ustawy „o leczeniu niepłodności”, 25.06.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/6707.1,Oswiadczenie_KEP_po_glosowaniu_Sejmu_RP_nad_rzadowym_projektem_ustawy_quot_o_leczeniu_nieplodnosci_quot.html (dostęp: 21.05.2016).
- Oświadczenie w sprawie konsekwencji na płaszczyźnie sakramentalnej, wynikających z głosowania i podpisania ustawy dotyczącej procedury in vitro, 3.08.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6767.1,Oswiadczenie_w_sprawie_konsekwencji_na_płaszczyźnie_sakramentalnej_wynikajacych_z_glosowania_i_podpisania_ustawy_dotyczacej_procedury_in_vitro.html (dostęp: 21.05.2016).
- Oświadczenie Zespołu Ekspertów ds. Bioetycznych Konferencji Episkopatu Polski w sprawie uchwalenia dnia 25 czerwca 2015 roku przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawy o leczeniu niepłodności, 26.06.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6709.1,Oswiadczenie_Zespołu_Ekspertow_ds_Bioetycznych_Konferencji_Episkopatu_Polski_w_sprawie_uchwalenia_dnia_25_czerwca_2015_roku_przez_Sejm_Rzeczypospolitej_Polskiej_ustawy_o_leczeniu_nieplodnosci.html (dostęp: 21.05.2016).
- Paradowska, J. 2015a. *Czerwiec miesiącem trzeźwości*, „Polityka” 10–16.06.
- Paradowska, J. 2015b. *Nie pomodlą się za Komorowskiego*, „Polityka” 29.07.–4.08.
- Paradowska, J. 2015c. *Polityka na opak wywrócona*, „Polityka” 5–11.08.
- Paradowska, J. 2015d. *W jakim kraju żyjemy?*, „Polityka” 15–21.07.

- Paradowska, J., Baczyński, J. 2015. *Prawdzie trzeba pomagać* (wywiad z B. Komorowskim), „Polityka” 1–7.07.
- Passent, D. 2015. *Cud nad urną*, „Polityka” 10–16.06.
- Pawlicka, A. 2015a. *Byle być razem*, „Newsweek Polska” 25–31.05.
- Pawlicka, A. 2015b. *Fatalne zauroczenie*, „Newsweek Polska” 20–26.07.
- Pawlicka, A. 2015c. *Słowa jak świszczące kamienie* (wywiad z ks. K. Sową), „Newsweek Polska” 3.08.–9.08.
- Piontek, D. 2011. *Komunikowanie polityczne i kultura popularna. Tabloidyzacja informacji o polityce*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań.
- Podgórska, J., Szostkiewicz, A. 2015. *Wygaszanie świeckości*, „Polityka” 12–18.08.
- Przesmycki, P. 2012. *Polityka – etyka – Kościół. Wzajemność relacji w świetle tekstów Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, „Annales. Etyka w życiu gospodarczym”, vol. 15, http://www.annalesonline.uni.lodz.pl/archiwum/2012/2012_przesmycki_297_311.pdf (dostęp: 21.05.2016).
- Reroń, T. 2002. *Polityka*, [w:] *Leksykon duchowości katolickiej*, M. Chmielewski (red.), Wydawnictwo „M”, Lublin–Kraków.
- Sekretarz Generalny KEP ws. in vitro, 10.07.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/6737.1,Sekretarz_Generalny KEP ws in vitro.html (dostęp: 21.05.2016).
- Skarżyńska, K. 2005. *Człowiek a polityka. Zarys psychologii politycznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Sozańska, D. 2009. *Konkurenci czy partnerzy? Chrześcijańska demokracja i Kościół katolicki po 1989 roku*, [w:] *Zrozumieć współczesność*, G. Babiński, M. Kapiszewska (red.), Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków.
- Statut Konferencji Episkopatu Polski, 7.10.2009, http://old.episkopat.pl/episkopat/statut/4463.1,Statut_Konferencji_Episkopatu_Polski.html (dostęp: 14.02.2017).
- Tym, S. 2015a. *Na drabinie*, „Polityka” 5–11.08.
- Tym, S. 2015b. *Zalewajka*, „Polityka” 15–21.07.
- Wstęp abp. Stanisława Gądeckiego do Mszy świętej o błogosławieństwo dla nowego prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, 6.08.2015, http://episkopat.pl/dokumenty/pozostale/6771.1,Wstep_abp_Stanislaw_Gadeckiego_do_Mszy_swietej_o_blogoslawienstwo_dla_nowego_Prezydenta_Rzeczpospolitej_Polskiej.html (dostęp: 21.05.2016).

POLITICAL COMMUNICATION OF THE POLISH EPISCOPAL CONFERENCE AFTER
CONCLUSION OF THE PRESIDENTIAL ELECTION OF 2015. PRIMING AND FRAMING –
AN ANALYSIS OF MAGAZINES “NEWSWEEK POLSKA” AND “POLITYKA”

Abstract: The issues adopted in the text have substantially their reference to the science of politics and science of media. The article is an attempt to answer the question whether and how the Polish opinion magazines “Newsweek Polska” and “Polityka” have used the function of positioning and framing in their messages about political communication of the Polish Bishops’ Conference (KEP) in the period from appointing Andrzej Duda for the office of President of the Republic until his swearing. The present study is an analysis of the practical application of the concept of priming and framing in political communication of the hierarchical Church in Poland. In the text there are recalled institutional messages of KEP which express political engagement of the bishops and the echoes press of these messages. The author uses a quantitative method, content analysis and decision analysis. The article presents the important role played by the media in the processes of political communication. The author made a detailed analysis of a total of 20 press texts, which have fulfilled accepted methodological criteria. The adopted qualitative research, based on the concept framework of interpretation, has helped in an appropriate hermeneutics of the obtained empirical results. The author did not omit the quantitative research. Polish bishops will be presented as a political

subject. The institutional messages of KEP are compatible with Catholic social teaching on the Church's engagement in politics, in turn, opinion magazines have presented political communication of KEP as going beyond the Magisterium of the Church.

Keywords: priming, framing, political communication, president, Catholic Church

BIOGRAM

Rafał Leśniczak w 2010 r. ukończył studia doktoranckie na Wydziale Komunikacji Społecznej Instytucjonalnej Papieskiego Uniwersytetu Świętego Krzyża w Rzymie, uzyskując stopień doktora komunikacji społecznej instytucjonalnej. W 2012 r. Wydział Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie uznał stopień naukowy za równoważny z odpowiednim polskim stopniem naukowym, nadając mu tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o poznaniu i komunikacji społecznej (nostryfikacja doktoratu). Jest członkiem towarzystw naukowych European Communication Research and Education Association (ECREA), International Association for Media and Communication Research (IAMCR), Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, autorem ponad 20 artykułów naukowych. Główne kierunki badań obejmują etykę dziennikarską, komunikowanie polityczne, komunikowanie społeczne i public relations. Kontakt e-mail: rafalles@vp.pl.

